

● Filmen met je fotocamera (2) ●

De Praktijk

Isja Nederbragt

In de SWB 2014–4 beschreef ik vooral theoretisch waar je als fotograaf rekening mee moet houden als je filmt met je fotocamera.

In dit artikel komt de praktijk aan de orde.

De praktijk zoals Wessel Sijl en ik die hebben ervaren bij het maken van een film voor DigiFoto. Wat ging goed en wat niet. Leermomenten, niet uit een boek of cursus, maar uit het leven gegrepen. Het artikel is niet alleen geïllustreerd met afbeeldingen, maar ook met videobeelden. Die zijn te vinden op de website van CompUsers:

<https://www.compusers.nl/video-presentaties-overzicht> of via videopresentaties (bovenaan via de horizontale balk). De film die Wessel Sijl en ik samen maakten heet 'Wageningen'. Het filmpje, 'Wageningen, The Making of' laat fragmenten zien als illustratie van delen van onderstaande tekst.

Het doel van een film

Fotograferen kan zonder vooropgezet doel. Al rondlopend zie je als fotograaf mooie beelden, je maakt daarvan foto's en thuis zie je wel verder. Voor het maken van een film werkt dat alleen als je, bijvoorbeeld tijdens de vakantie, wilt laten zien welke mooie dingen je gezien hebt. Zo heb ik bijvoorbeeld filmpjes van een groep olifanten die zich wast in een waterpoel en een leeuw naast de bus waarin we zaten. Dat zijn op zich interessante beelden die zonder samenhang bekeken kunnen worden. Als actieve deelnemers van DigiFoto wilden we, Wessel en ik, meer. We wilden een film maken waarin we laten zien dat op saaie plaatsen heel interessante foto's gemaakt kunnen worden. De keuze viel op de haven van Wageningen. Vooral bij bewolkt weer is het daar nogal vlak, kleurloos en saai (zie afbeelding 1).

Afbeelding 1

Zo'n film maak je niet zomaar. Je moet erover nadenken wat je wilt laten zien, zowel in bewegende als in stilstaande beelden en je moet weten wat je op locatie tijdens de opname aan gesproken tekst opneemt en wat je eventueel later toevoegt. Montage van de diverse filmfragmenten (clip) is nodig, zodat een interessante film ontstaat. Dat lukt alleen als je daar tevoren over hebt nagedacht. Voor dat alles is een storyboard nodig.

De eerste keer dat we filmde hadden we geen storyboard. We wisten zelfs niet precies wat we wilden laten zien. Dat bedachten we ter plekke. Met als resultaat dat van de diverse clips die we maakten geen verhaal te maken viel. Dus moesten we nog een keer uit filmen. Deze keer wel met een storyboard en als resultaat bruikbare clips.

Camera-instellingen

Ik heb mijn digitale spiegelreflex gebruikt, met een 24-105 zoomlens, en een statief met een 'foto'kop. Zoals ik in het eerste deel van 'Filmen met de fotocamera' al aangaf, is het advies van diverse deskundigen om de camera helemaal met de hand in te stellen. Ik vond het te ingewikkeld om alles met de hand in te stellen, daarom heb ik de witbalans op automatisch gezet, ervan uitgaande dat het licht in onze situatie niet zo erg zou veranderen. De belichting werd ingesteld op f=50 en diafragma (ongeveer) 6. De hoeveelheid licht werd verder geregeld door een ND-filter van stand te veranderen. De eerste keer dat we filmde gaf dit geen probleem, de zon scheen de hele tijd en alle instellingen konden hetzelfde blijven. De tweede keer was er een nogal wisselende bewolking met perioden van zon en schaduw (zie afbeelding 2). Dat vraagt om steeds aanpassen van de belichting (en ook van de witbalans, maar dat laatste deed de camera automatisch). Als je dat niet doet krijg je beelden van heel verschillende kleur en lichtintensiteit en als je die beelden aan elkaar wilt monteren valt dat erg op. Een extreem voorbeeld is het verschil in licht aan het begin van 'Kijk eens Anders' uit het filmpje 'Wageningen'. Zie ook 'Wageningen, The making of'. Een tegenlichtopname wordt gevolgd door een overbelichte opname.

Afbeelding 2

Aan dit fragment zie je bovendien dat ik vergat de belichting aan te passen aan de veranderende lichtsituatie. Vandaar die overbelichting. Ik moest ook aan zoveel dingen tegelijk denken! Zo'n opname met overbelichting is achteraf vrijwel niet te corrigeren en hoort niet in een film thuis. Maar je krijgt tijdens het maken van een film geen tweede kans. Dat heb ik ervaren. Ik had geen ander beeld. Volgende keer beter. Nu kan ik in ieder geval laten zien waar je mee te maken krijgt bij een camera op handmatige instelling: je moet aan heel veel dingen denken.

Gebruik van het gesproken woord

We waren van plan om Wessel het woord te laten doen tijdens het filmen. Dat bleek moeilijker dan we gedacht hadden, vooral omdat we in de eerste filmsessie tijdens het filmen nog moesten bedenken wat Wessel ging zeggen. We

hadden niets opgeschreven. Het resulteerde in veel 'eh', versprekingen, slechte articulatie, klemtoon op de verkeerde woorden en ga zo nog maar even door. Gaandeweg merkten we dat tekst kort en bondig moet zijn om goed over te komen. Na vele malen herhalen, nog eens overdoen en tussentijds overleg, ontstond zo uiteindelijk doelgerichte tekst. Helaas, er was bij de eerste keer filmen alleen maar stilte. De microfoon bleek niet goed aangesloten. Achteraf bleek dat de stekker niet voldoende was aangedruwd.

De tweede keer dat we filmden ging al heel veel beter. De microfoon werkte, we wisten vooraf beter wat er gezegd moest worden en de tekst werd compact en to the point uitgesproken.

Maar het achtergrondgeluid van de hijskraan stoorde nogal, waardoor hele stukken gesproken tekst niet bruikbaar bleven. Zie 'Wageningen, The Making of'.

Voor het opnemen van gesproken tekst moet de spreker dicht bij de camera staan (maximaal twee meter) waardoor óf de spreker, óf de achtergrond niet scherp opgenomen kon worden als gevolg van de beperkte scherptediepte. De belichting vraagt in zo'n situatie veel aandacht.

Geluid wordt gescheiden van de filmbeelden opgenomen. Dat geeft de mogelijkheid om geluid tijdens het monteren te verplaatsen. Daar is dankbaar gebruik van gemaakt bij de montage.

Inspreken van tekst tijdens de montage is natuurlijk ook mogelijk. Voor ons beiden blijft dat 'de uitdaging' voor de volgende keer.

Bewegingen met de camera

Draaien van de camera of het bewegen van personen heeft een doel. Het kan zijn dat je wilt laten zien hoe de omgeving eruit ziet of dat je de aandacht op een onderwerp wilt richten. In onze film loopt Wessel het beeld in om uitleg te geven.

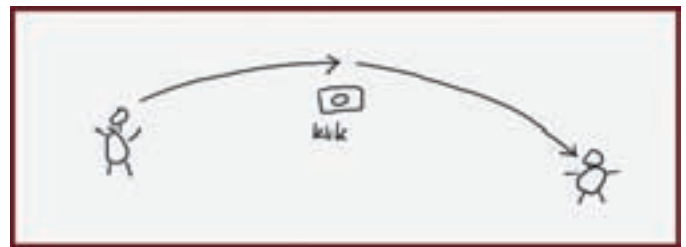
Filmen doe je met een statief. Filmen met de camera uit de hand levert bijna altijd wiebelige beelden op. Het steeds heen en weer bewegen van de camera is ook erg onrustig. Het advies om dat niet te veel te doen had ik in mijn oren geknoopt en die 'fout' heb ik dan ook vermeden. Daar waar ik de camera draaide heb ik dat heel rustig gedaan. Er is zelfbeheersing nodig om dat heel langzaam te doen. Gelukkig maar dat dat gelukt is, want laatst zag ik een vakantie-film waarin de filmer veel te snel van links naar rechts ging en weer terug. Ik werd er misselijk van.

Dat willen we onze kijkers niet aandoen.

Een statief zorg ervoor dat het beeld stabiel is. Desondanks kan, ondanks het statief, bij het in horizontale of verticale richting draaien van de camera een wiebelend of haperend beelden ontstaan. Om de beweging vloeiend te laten verlopen heb je een statief nodig met videokop en de vaardigheid om de camer gelijkmatig te bewegen. Dat laatste lukt pas na veel oefenen.

Zo'n videostatief heb ik niet, ik moest het met een statief met fotokop doen en dat draait niet zo soepel. Bovendien ben ik niet ervaren in die beweging, ik zou meer moeten oefenen. Een voorbeeld van hoe het niet moet is te vinden in 'Wageningen, The Making of'. En let er dan op dat niet alleen de camera hapt, ook Wessel hapt bij het spreken. Bij het bekijken van een foto, kijken (westerse) mensen van links vooraan naar rechts achter (zie afbeelding 4). Als je daar rekening mee houdt tijdens het filmen, dan ervaart de kijker het beeld als rustig.

Die richting hield ik ook meestal aan. Een voorbeeld waar ik dat anders deed zie je in 'Wageningen, The Making of'. Aan het begin van het fragment 'Kijk eens anders' is een hijskraan graan aan het verladen. Aanvankelijk liet ik de hijskraan eerst omhoog komen en daarna weer naar beneden (beweging 1, gevolgd door 2), zie afbeelding 5. De beweging gaat in het volgende fragment verder met de hijskraan boven in beeld en verloopt van links langs de fabriek naar rechts (beweging 3) en tenslotte weer omhoog (beweging 4).

Afbeelding 3

Ik laat dat zien in 'Wageningen, The Making of'. Ik was er niet tevreden over, het beeld klopte niet. De eerste fragmentjes van de film heb ik omgekeerde volgorde geplaatst, dus eerst beweging 2 en vervolgens 1. Dit levert een vloeiend verloop van beelden op. Ook dat fragment staat in 'The Making of'. De opname is niet goed belicht, maar dat is al eerder genoemd.

Aan het eind van hetzelfde fragment wijst Wessel naar boven

Afbeelding 4

(afbeelding 6) en zegt 'Kijk ook eens naar boven'.

De camera beweegt dan ook naar boven.

Zie ook 'Wageningen, The Making of'.

Dat resulteert in een evenwichtig beeld: alles past bij elkaar en versterkt elkaar.

Een ander, heel goed beeld, aan het begin van 'Lijnenspel', in de film 'Wageningen', kwam vanzelf tot stand. Alles klopt. Wessel komt om een hoekje aanlopen en fotografeert. Hij doet dat steeds als hij in de zon loopt, niet in de schaduw. Helemaal toevallig. Ik had het niet beter kunnen bedenken. Zie ook 'Wageningen, The Making of'.

Geluid

Als fotograaf ben ik niet gewend om te gaan met geluid. Dat was de uitdaging, meer nog dan het filmen van bewegende beelden. Wat wil je bereiken met gesproken woord en muziek, welke tekst gebruik je bij welk beeld, hoe verwerk je die tekst, hoe illustreer je beelden met muziek?

We hadden de tekst die Wessel uitspreekt niet van te voren opgeschreven, om de kans op een voorleesintonatie te voorkomen. Het gevolg was wel dat het heel vaak niet goed liep, opnieuw, nog een keer. Er was een leereffect: de tekst werd steeds compacter en doeltreffender. En, als gevolg daarvan, konden we steeds beter aangeven wat we met een bepaald beeld wilden zeggen. Al doende leert men.

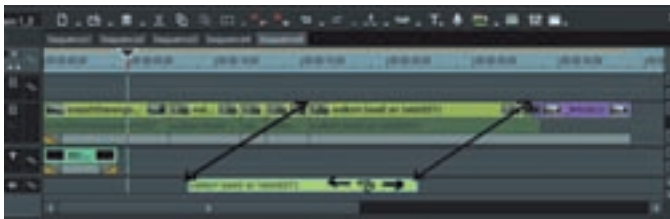
Beter is het vooraf te weten wat je wilt bereiken en hoe je dat wilt bereiken, met behulp van een storyboard.

Geluid heeft ook technische aspecten, want het moet worden opgenomen. De microfoon van de fotocamera is niet sterk genoeg. De losse microfoon op de camera werkte al beter, tenminste, als je de stekkers goed vastmaakt. Jammer genoeg kan je op het scherm van mijn camera tijdens het filmen niet zien of het geluid goed is. Om dat te zien moet je vooraf naar een functie in één van de menu's en proefdraaien. Dat was me ontgaan. Zo kwam het dat de eerste keer dat we filmden geen geluid werd opgenomen en dat ik dat pas thuis heb gemerkt. De microfoon neemt, naast gesprekken, ook veel achtergrond geluid op. Dat kan erg storend zijn; zie 'The Making of'. Een clip-on microfoon, zo'n ding dat je op je trui klemt, heeft dat nadeel niet: alleen de spreker wordt opgenomen, niet het achtergrondgeluid.

Afbeelding 5

Maar dat vraagt de nodige investering en je moet leren omgaan met nog weer een apparaat. Voor deze eerste poging vonden we dat teveel gevraagd. Bij het monteren bleek het mogelijk de tekst die Wessel had ingesproken los van de bijbehorende beelden te gebruiken en op een andere, passende plek neer te zetten (afbeelding 6).

Afbeelding 6

Dat kwam goed uit, anders had ik ook nog moeten uitzoeken hoe je thuis tekst inspreekt anders dan via mijn camera. De opname-apparatuur daarvoor hebben we overigens als DigiFoto in ons bezit.

Toen kwam vervolgens de vraag wat je doet met alle delen film waarbij geen gesproken woord nodig is en waarbij het achtergrondgeluid niet om aan te horen is. Dat vraagt om passende muziek, vrij om in het openbaar te gebruiken. En dus: hoe kom je aan rechtenvrije muziek? Weer een zoektocht volgde.

Sommige montageprogramma's (videobewerkingsprogramma's) kunnen muziek genereren. Mijn montageprogramma kan dat niet. Een zoektocht op internet leverde in eerste instantie weinig bruikbaar op. Ik heb tenslotte wat gevonden, maar ben erg ontevreden over de kwaliteit van die muziek, er krast nogal wat op de achtergrond en het fragment was te kort. Het gebruik van muziek in een film is dus ook iets wat verder aandacht verdient, in de toekomst.

De montage

Ieder montageprogramma werkt anders, maar er zijn ook overeenkomsten. Je haalt de diverse filmopnames (clips) binnen in een venster (Bin (=mand) in het Engels), je sleept de gewenste clip naar de tijdlijn, je knipt en plakt en voegt muziek en geluid toe. Foto's kunnen in de film worden opgenomen. Ten slotte voeg je geschreven tekst toe.

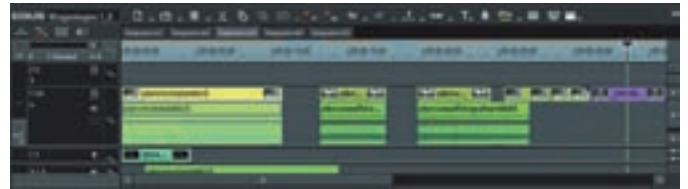
Afbeelding 7

Het klinkt eenvoudig, maar dat is het niet. Om te beginnen met het venster waarin de clips zijn verzameld: de thumbnail (eerste filmbeeld) is heel klein, de naam ook (afbeelding 7). Uit de veelheid van beeldjes en namen was het lastig de goede te kiezen. Een les voor de volgende keer is: een betere ordening van de clips aan te brengen. Bijvoorbeeld door ze vooraf al te sorteren, daarna een beeldspecifieke naam en eventueel een nummer te geven. Bij het binnenhalen van de clips in de Bin is het, althans bij mijn programma, mogelijk subgroepen aan te maken, iedere subgroep heeft dan zijn bijpassende clips in de Bin (zie het linkerveld op afbeelding 7).

Ook het knippen en plakken van de beelden in de tijdlijn lijkt eenvoudig, maar is het niet. Ettelijke keren raakte ik beelden kwijt, bleek inkorten fout te gaan, verdween een opname onder een andere opname. Alles wat fout kon gaan ging dus ook fout. En dan maar uitzoeken waar het beeld is gebleven.

Samenvoegen van de clips

Een film bestaat uit een aaneenschakeling van allerlei losse opnames (clips). De volgorde van die opnames is belangrijk om een begrijpelijk verhaal te kunnen vertellen (zie afbeelding 8).

Afbeelding 8

Als het goed is heb je daarover nagedacht voordat je met filmen begint. Wij hadden dat niet zo gedaan. Wel wisten we dat we verschillende 'hoofdstukken' in onze film wilden, zoals 'lijnspeel', 'kleur'. Maar hoe dat er verder uit moest zien, dat was niet tevoren bedacht. En dus was het lastig om in de montage een logische volgorde van beelden aan te brengen, soms was het zelfs wat 'wringen'.

Het is niet makkelijk om te bepalen waar je een opname stopzet en laat volgen door een volgende opname. Ik heb mijn intuïtie maar laten werken. Soms ging dat goed, soms ging dat minder goed.

Ook belangrijk is, hoe de overgang tussen de diverse clips verloopt. Het advies van de eerder genoemde deskundigen is om niet te veel voorgeprogrammeerde overgangen aan te brengen en de beelden scherp in elkaar over te laten lopen. Het voordeel van een ingevoegde overgang is dat het verbergt dat de overgang van de beelden niet vloeiend verloopt. Anderzijds kan een vloeiende overgang ook een beeld versterken. Te veel verschillende soorten overgangen kunnen een onrustig beeld geven.

Ik heb besloten om de beelden zonder speciale overgang te laten verlopen. Alleen daar waar het bewegende beeld overgaat in een foto is de overgang overvloeiend aangebracht, dat wil zeggen dat het ene beeld verdwijnt terwijl het volgende beeld opkomt. Zie hiervoor 'Wageningen, The Making of'.

Het is aan de kijker om ervan te vinden wat hij ervan vindt.

Ten slotte

Filmen valt niet mee als je fotograaf bent. Filmmodel zijn valt evenmin mee. Al doende leert men. We leren ook veel van de adviezen die we hebben gekregen, zoals van Digi-Video.

Wessel en ik hebben het maken van de film 'Wageningen' als een uitdaging ervaren en zijn, ondanks dat niet alles perfect is, trots op onze eerste film.